

Psychology and Politics: Psychological Analysis of Political Tendencies of Tehran University Students

Reza Khalili

Department of Political Science, Kharazmi University, Tehran, Iran (Corresponding Author)

Email: Rezakhalili1@khu.ac.ir

 0000-0003-1279-8737

Ali Ashraf Nazari

Department of Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

Email: aashraf@ut.ac.ir

Behnaz Momeni

Department of Political Science, Kharazmi University, Tehran, Iran

Email: behnazmomeni@khu.ac.ir

Abstract

With the increasing importance of the role of psychological factors in political decision-making, explaining and measuring the impact of psychological factors on political tendencies in different societies has been given serious attention. Accordingly, in this article, after explaining a framework for understanding and explaining the impact of psychological factors on political tendencies, its measurement and empirical testing have been carried out on students of Tehran universities as the statistical population under study. The main question is: what effect do psychological factors have on the political tendencies of students of Tehran universities? In response to this question, it is emphasized that there is a significant relationship between the personality type of students of Tehran universities based on the characteristics of personality dimensions and emotional intelligence and their political tendencies. To test the hypothesis, a self-made measurement model with a combination of the Goldberg personality dimension measurement model, the Bar-On emotional intelligence model, and the Eight Political Values Questionnaire has been used. Analysis of the results of 380 complete and valid questionnaires obtained shows that we witness an acceptable correlation (0.684) with a significance level of 0.316 between psychological factors and political tendencies of students at Tehran universities, which means a strong influence of psychological factors, especially emotional intelligence, on the political tendencies of these students.

Keywords: Political Tendencies, Political Psychology, Political Typology, Personality Dimensions, Emotional Intelligence

Extended Abstract

Purpose

Despite the importance of political awareness and its measurement among students as one of the most important social groups, unfortunately, most of the works done in this field in Iran or even outside of Iran have not provided a detailed and comprehensive explanation of the subject, and especially they have not used the approach of political neuroscience to analyze and explain this issue. Accordingly, this research seeks to investigate and measure political awareness and the degree of institutionalization of political knowledge indicators among students. In order to limit the scope of the subject, we focus on the students of Tehran universities, and emphasizing a comparative approach, we examine and measure the level of political awareness in students of technical fields on one hand and students of humanities fields on the other hand. The principal purpose of this study is therefore to examine and compare the political awareness of technical and humanities students at Tehran universities through the lens of political neuroscience. To this end, the paper pursues three questions: what are the differences and similarities between technical students and humanities students of Tehran universities in terms of political awareness; what is the relationship between political awareness variables and moral ideology classification among these groups; and, based on the findings of political neuroscience, how can the differences in political tendencies between technical and humanities students be explained?

Design/methodology/approach

In terms of objective, the study is applied, and in terms of its nature and data-collection method, it is quantitative, employing a comparative survey approach. The statistical population of this research is all students of technical and humanities fields of Tehran universities. A questionnaire was created and publicly published online, and 256 students of Tehran universities who were studying in technical-engineering, basic sciences, medical sciences, and human sciences answered it. Based on the results of the G*Power program, which is a program to estimate the sample size based on statistical power analysis, considering the average effect size of 0.5, alpha of 0.05, and statistical power of 0.8, 120 to 130 people should have participated in the research.

Accordingly, the total answers of 124 people (57 technical students and 67 humanities students) were the basis of analysis. Based on our procedure, the subjects answered the questions first. In order to control the effect of fatigue, the order of presentation of the scales was set randomly. Then, the data related to the two groups of technical and humanities students were separated from other data in order to be included in the final analysis, and SPSS software was used to analyze the data. The independent statistical t-test was used to compare the averages of the two studied groups, and Pearson's correlation test was also used to check the relationship between the research variables.

Findings

The results of the independent t-test considering two groups—technical ($n=57$) and humanities ($n=67$)—across five variables (the economic axis (left-right) of the political compass, the social axis (authoritarian-libertarian) of the political compass, the idealism subscale of the standard questionnaire for moral ideology classification, the relativity subscale of the standard questionnaire for moral ideology classification, and the beneficence questionnaire) show that the two groups in the social axis variable (authoritarian-libertarian) of the political compass have a significant difference ($t(122) = 2.16, p < 0.05$). In other words, humanities students (-2.92 ± 1.77) obtained significantly more negative scores than technical students (-2.22 ± 1.82). This means that the humanities group showed a greater tendency toward libertarian beliefs compared to the technical group, while the technical group showed a greater tendency toward authoritarian beliefs compared to the humanities group. The findings of Pearson's correlation test, taking into account the equal number of subjects (67 people), show that among the variables, the social axis (authoritarian-libertarian) of the political compass and the relativity subscale of the standard questionnaire for moral ideology classification have a significant negative relationship ($r = -0.27, p < 0.05$). Also, there is a significant positive relationship ($r = 0.38, p < 0.01$) between the relativity subscale of the standard questionnaire for moral ideology classification and the beneficence questionnaire.

Research limitations/implications

As a quantitative comparative study based on a self-reported questionnaire, the research relies on stated preferences and self-assessed

political awareness rather than objective measures of political knowledge or neuroscientific data. The sample is limited to 124 students from Tehran universities, which limits the generalizability of findings to other regions of Iran or to non-university youth populations. Additionally, the cross-sectional design captures political tendencies at a single point in time, preventing analysis of how political awareness evolves over the course of university education. Accordingly, it is suggested that future research complement the present findings with neuroscientific methods (e.g., neuroimaging studies of brain structure and function), expand the sample to include universities across different provinces of Iran, and conduct longitudinal studies tracking changes in political awareness from the beginning to the end of students' academic programs.

Practical implications

Building on the empirical findings, the study offers practical implications for university administrators, curriculum designers, and policymakers. The significant difference in political tendencies between technical and humanities students suggests that interdisciplinary educational programs that integrate humanities and social science content into technical curricula, and vice versa, could foster more balanced political awareness across disciplines. Universities should consider incorporating political literacy and critical thinking modules into both technical and humanities programs to bridge the observed gaps. Additionally, faculty development programs that raise awareness of how cognitive and psychological factors influence political tendencies can help educators create more inclusive classroom environments that respect diverse political viewpoints while maintaining academic rigor.

Social implications

The study reframes political awareness not merely as a matter of knowledge acquisition but as a phenomenon deeply intertwined with cognitive and psychological characteristics. For society, the findings highlight the importance of diversifying educational experiences to prevent the formation of polarized political blocs based on disciplinary affiliations. By revealing that technical and humanities students exhibit different tendencies on the authoritarian-libertarian spectrum, the research underscores the need for cross-disciplinary dialogue and mutual understanding in academic and public spaces. At the level of overall

policy, the central recommendation is to move beyond simplistic assumptions about political awareness and to recognize the role of educational content and cognitive styles in shaping political orientations. This understanding can inform the design of civic education programs that are sensitive to the diverse cognitive profiles of students across different fields of study.

Originality/value

The novelty of the paper lies in offering one of the first comparative studies that specifically examines political awareness among technical versus humanities students in Iranian universities through the lens of political neuroscience. In contrast to prior domestic studies, which have addressed political awareness in general terms or through purely sociological frameworks, this research provides an empirical comparison grounded in psychological and cognitive variables, including personality dimensions, moral ideology, and political compass orientation. Its value accrues to political psychologists, university educators, curriculum designers, and policymakers interested in understanding the cognitive foundations of political tendencies and in designing educational interventions that foster balanced political awareness across diverse student populations.

روان‌شناسی و سیاست؛ تحلیل روان‌شناختی گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران

رضا خلیلی

دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: Rezakhalili1@khu.ac.ir

 0000-0003-1279-8737

علی اشرف نظری

دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

Email: aashraf@ut.ac.ir

بهناز مؤمنی

کارشناس ارشد علوم سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

Email: behnazmomeni@khu.ac.ir

چکیده

با اهمیت یافتن روزافزون نقش عوامل روان‌شناختی در تصمیم‌گیری‌های سیاسی، تبیین و سنجش تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی در جوامع مختلف به‌صورت جدی مورد توجه قرار گرفته است، از همین‌رو در این مقاله پس از تبیین چهارچوبی برای فهم و تبیین تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی به سنجش و آزمون تجربی آن در دانشجویان دانشگاه‌های تهران به‌عنوان جامعه آماری مورد مطالعه پرداخته شده است. سؤال اصلی این است که عوامل روان‌شناختی چه تأثیری بر گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران داشته است؟ در پاسخ به این سؤال بر این فرضیه تأکید می‌شود که بین تیپ شخصیتی دانشجویان دانشگاه‌های تهران براساس ویژگی‌های ابعاد شخصیت و هوش هیجانی و گرایشات سیاسی آن‌ها ارتباط معناداری وجود دارد. برای آزمون فرضیه از الگوی سنجش خودساخته با ترکیبی از الگوی سنجش ابعاد شخصیت گلدبرگ و هوش هیجانی بار-آن و پرسش‌نامه هشت ارزش سیاسی استفاده شده است. تجزیه و تحلیل نتایج ۳۸۰ پرسش‌نامه کامل و معتبر به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که شاهد هم‌بستگی قابل قبول (۰/۶۸۴) با سطح معناداری ۰/۳۱۶ بین عوامل روان‌شناختی و گرایشات سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران هستیم که به معنی تأثیرگذاری قوی عوامل روان‌شناختی، به‌ویژه هوش هیجانی بر گرایشات سیاسی این دانشجویان است. **کلیدواژه‌ها:** گرایش‌های سیاسی، روان‌شناسی سیاسی، تیپولوژی سیاسی، ابعاد شخصیت، هوش هیجانی

مقدمه و بیان مسئله

گرایش سیاسی افراد تحت تأثیر عوامل مختلف قرار دارد؛ عوامل اقتصادی (درآمد، تورم، طبقه اجتماعی)، اجتماعی (جامعه‌پذیری، خانواده، فرهنگ عمومی و سیاسی)، سیاسی (سیاست‌های آموزشی، مشارکت سیاسی) و ... می‌توانند روی گرایش‌های سیاسی تأثیر بگذارند که تحقیقات بسیاری نیز در این زمینه‌ها صورت گرفته است، اما در بین عوامل اثرگذار به نقش عوامل روان‌شناختی توجه چندانی نشده است و حتی چهارچوبی که بتوان براساس آن به تبیین این رابطه و سنجش بر مبنای آن پرداخت وجود ندارد. از همین‌رو در این مقاله می‌کوشیم پس از ارائه چهارچوبی برای بررسی تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی به سنجش این رابطه در دانشجویان دانشگاه‌های تهران به‌عنوان جامعه آماری مورد مطالعه بپردازیم.

منظور از عوامل روان‌شناختی ابعاد «شخصیت»^۱ و «هوش هیجانی»^۲ است و از همین‌رو قصد داریم بدانیم چگونه می‌توان میان این عوامل و گرایش‌های سیاسی افراد پیوند برقرار کرد. شخصیت به‌عنوان اساسی‌ترین موضوع علم روان‌شناسی عمدتاً با ابعادی توصیف شده که مطرح‌ترین آن‌ها در زمان حاضر «الگوی پنج عامل بزرگ شخصیت»^۳ است. این الگو پنج بُعد اصلی برای شخصیت قائل است که عبارت‌اند از: روان آزاده‌خویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه یا تجربه‌پذیری، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری (Parvin and Jan, 2002: 29). هوش هیجانی نیز مجموعه‌ای از توانایی و مهارت‌ها است که دانش لازم را برای برخورد مؤثر در زندگی در اختیار فرد قرار می‌دهد. این توانایی‌ها و مهارت‌ها که ارتباط تنگاتنگی با ابعاد شخصیت فردی دارند (Kheshchian et al., 2010: 44)، به دو بخش شایستگی فردی و اجتماعی تقسیم می‌شوند (Goleman, 1998). شایستگی فردی شامل توانایی انجام دادن امور به‌طور مؤثر است که شامل ویژگی‌هایی مانند کارآمدی، هوش و توانمندی است و تعیین می‌کند که ما چقدر خود را می‌شناسیم و می‌توانیم خود را مدیریت کنیم (Chen, Jing and Li, 2012). شایستگی اجتماعی عبارت از توانایی کارکرد مؤثر در موقعیت‌های اجتماعی و کیفیاتی مانند مهارت‌های بین فردی و سازگاری اجتماعی است (Nikraftar, 2011: 128).

براساس آنچه گفته شد مسئله اصلی این نوشتار ارائه چهارچوبی قابل سنجش برای بررسی تأثیر ابعاد شخصیت و هوش هیجانی بر گرایش‌های سیاسی و آزمون تجربی

1. Personality

2. Emotional intelligence

3. Big five personality traits model

آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران است. برای دستیابی به این هدف ابتدا به تبیین نظری تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی می‌پردازیم، سپس الگوهای سنجش موجود را بررسی و نقد می‌کنیم و در نهایت می‌کوشیم براساس چهارچوب مختار، تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران را مورد بررسی و تحلیل قرار دهیم.

۱. پیشینه پژوهش

با وجود اهمیت موضوع تأثیر ابعاد شخصیت و هوش هیجانی بر گرایش‌های سیاسی، متأسفانه توجه درخوری به آن صورت نگرفته و چهارچوبی که بتوان براساس آن تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی را سنجید وجود ندارد. آثاری که در ارتباط با موضوع وجود دارد را در سه بخش می‌توان مورد بررسی قرار داد: بخش اول شامل آثاری است که به بررسی عوامل روان‌شناختی، از جمله ابعاد شخصیت و هوش هیجانی، به صورت مستقل پرداخته‌اند (Hashemi & Latifian, 2009; Khormaei & Farmani, 2014; Besharat, 2007; Shafiazadeh, 2012; Hosseinasab & Mohammadi, 2009; Shafieitabar et.al, 2008). این مطالعات عمدتاً بر تبیین ساختار شخصیت یا کارکردهای هیجانی متمرکز داشته و کم‌تر به پیامدهای سیاسی این متغیرها پرداخته‌اند.

بخش دوم دربرگیرنده پژوهش‌هایی است که به سنجش گرایش‌ها یا تمایلات سیاسی گروه‌های مختلف اجتماعی نظیر جوانان، دانشجویان و سایر اقشار پرداخته‌اند (Arabi, 2013; Rahbar, 2016; Nikbakhsh, 2018; Ashrafi, 2014; Shahriari, 2014; Sabuktakin & Movahedi, 2006; Shamsi, 2017; Abbasi, 2013). این مطالعات اگرچه تصویری از الگوهای گرایش سیاسی در گروه‌های مختلف ارائه کرده‌اند، اما در اغلب موارد فاقد تحلیل روان‌شناختی عمیق درباره ریشه‌های شخصیتی این گرایش‌ها بوده‌اند.

بخش سوم شامل پژوهش‌هایی است که تلاش کرده‌اند میان متغیرهای روان‌شناختی و گرایش‌های سیاسی ارتباط برقرار کنند (Lotfi, 2013; Etaat, 2015; Rezaei, 2015; Bajestani, 2015). با این حال، در این دسته نیز معمولاً یا تمرکز صرفاً بر یکی از ابعاد روان‌شناختی بوده، یا چهارچوبی جامع برای سنجش هم‌زمان ابعاد شخصیت، هوش هیجانی و گرایش‌های سیاسی ارائه نشده است.

از حیث روش‌شناسی، در مطالعات مربوط به گرایش‌های سیاسی از هر سه رویکرد کمی، کیفی و ترکیبی استفاده شده است (Nimezad, 2009; Lotfi, 2013; Mozafari, 2002). با این وجود، اغلب پژوهش‌ها مبتنی بر ابزارهای موجود بوده و تنها در موارد محدودی

به طراحی ابزار سنجش جدید پرداخته شده است (Mirzaei & Jafari, 2009). افزون بر این، تنوع جامعه‌های آماری از دانشجویان و دانش‌آموزان گرفته تا نخبگان سیاسی، اعضای احزاب و ساکنان مناطق مختلف نشان می‌دهد که اگرچه گرایش سیاسی در گروه‌های مختلف بررسی شده، اما تمرکز نظام‌مند بر دانشجویان دانشگاه‌های تهران در چهارچوب یک مدل تلفیقی روان‌شناختی کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است. در مجموع، تحلیل تطبیقی ادبیات پیشین نشان می‌دهد که خلأ اصلی نه در فقدان مطالعه درباره شخصیت یا گرایش سیاسی، بلکه در نبود یک چهارچوب سنجش‌پذیر و تلفیقی است که بتواند تأثیر هم‌زمان ابعاد شخصیت و مؤلفه‌های هوش هیجانی را بر گرایش‌های سیاسی در یک مدل تجربی منسجم بررسی کند. پژوهش حاضر درصدد است با طراحی و آزمون چنین الگویی در میان دانشجویان دانشگاه‌های تهران، این خلأ نظری و روش‌شناختی را پوشش دهد.

۲. چهارچوب نظری

شناخت تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی در گام نخست نیازمند شناخت رابطه روان‌شناسی و سیاست یا روان‌شناسی سیاسی به‌عنوان حوزه‌ای میان‌رشته‌ای است (Katam, 2007: 1; Barzegar, 2010: 40). از همین‌رو ابتدا از خلال بررسی و مرور دیدگاه‌ها و نظریات مختلف در مورد ارتباط این دو به تبیین مبانی روان‌شناختی سیاست می‌پردازیم و سپس با نقد و بررسی الگوهای موجود، الگویی برای سنجش تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی ارائه می‌کنیم.

۲-۱. مبانی روان‌شناختی سیاست

در مورد زمینه‌ها و مبانی روان‌شناختی سیاست نظریات گوناگونی ارائه شده است. نظریه رفتارگرایی که در دهه ۱۹۲۰ در کنار مکاتب روان‌شناسی گشتالتی و روان‌کاوی در مقابل ساختارگرایی و کارکردگرایی توسط جان برودرس واتسون بنیان‌گذاری شد اعتقاد داشت که موضوع علم روان‌شناسی، رفتار و هدف آن باید پیش‌بینی و کنترل رفتار باشد. رفتارگرایان معمولاً پدیده‌های روان‌شناختی را در چهارچوب محرک و پاسخ تحلیل می‌کردند و این خود منجر به پیدایش اصطلاح «روان‌شناسی محرک-پاسخ»^۱

1. Stimulus-response (S-R) psychology

شد (Atkinson et al., 2019: 46). نظریه‌های «یادگیری اجتماعی»^۱ نیز به یادگیری از طریق مشاهده رفتار افراد دیگر با هدف انطباق رفتارها در عرصه‌های اجتماعی توجه می‌کنند (Stecki, 2022).

نظریه‌های روان‌کاوی به‌عنوان مجموعه‌ای از نظریه‌های روان‌شناختی و روش‌های درمانی تعریف می‌شوند که منشأ آن‌ها در کارها و آثار زیگموند فروید است. به نظر فروید، شخصیت از سه سطح تشکیل می‌شود: نهاد، من (خود) و من برتر یا فراخود (Fathi Ashtiani, 1998: 92-95). اندیشه‌های فروید در مورد پدیده‌های سیاسی چون خودکامگی، کیش شخصیت، جنگ و اعمال جمعی بیمارگونه بسیار کاربرد دارد و توسط یونگ، آدلر، فروم، سالیوان و هورنای و رویکردهای جدیدتر لینگ و پرلز اصلاح و تکمیل شده است. اریک فروم از نخستین کسانی است که آرای زیگموند فروید را با اندیشه‌های کارل مارکس در هم آمیخت تا از آن معجونی برای نقد جامعه صنعتی و به‌خصوص فاشیستی آلمان آن روزگار بسازد. به باور فروم، افراد در کودکی آموزش می‌بینند تا به شیوه‌ای رفتار کنند که با نیازهای جامعه سازگار باشد. برای مثال در یک جامعه فئودال یا فاشیست، افراد باید خود را چنان شکل دهند که پذیرا و منفعل باشند (Schultz, 2014).

با وجود اهمیت دیدگاه‌های مذکور در تبیین روان‌شناختی تحولات سیاسی، نظریه‌های راجرز و مازلو در مرکز نهضت انسان‌گرایی مورد توجه جدی قرار گرفت. از همین‌رو اکثر انسان‌گراها در این باره که متغیرهای زیستی و محیطی بر رفتار انسان تأثیر می‌گذارد آگاه هستند ولی بر نقش خود فرد در تعریف و ساختن سرنوشتش تأکید دارند و جبر و اجبار را که از ویژگی‌های سایر نظریه‌ها است، کم‌اهمیت می‌دانند (Atkinson et al., 2019: 469-472). نظریه‌های تعامل‌گرایی نیز نوعی ترکیبی از نظریات موجود در این زمینه است که حقایق ویژه‌ای از نظریه‌های یاد شده را قبول دارند، اما معتقدند شخصیت از تعامل میان ویژگی‌ها و زمینه‌های خاص و تأثیرات محیطی بر گرایش‌های رفتاری ابراز شده پدید می‌آید. از این دیدگاه، شخصیت یک اصطلاح کلی برای توصیف الگوهای پیچیده تعامل است (Rezaei Bajestani, 2015: 38).

۲-۲. الگوهای سنجش تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی

با وجود تنوع دیدگاه‌ها و نظریات در مورد ارتباط روان‌شناسی و سیاست، یک الگو و چهارچوب نظری منسجم که بتوان براساس آن تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی را بررسی کرد وجود ندارد. الگوهای نظری موجود عمدتاً یا به سنجش ابعاد شخصیت و هوش هیجانی می‌پردازند یا به دنبال سنجش گرایش‌های سیاسی هستند که در ادامه با ترکیب آن‌ها می‌کوشیم به چهارچوبی برای سنجش تأثیر این متغیرها دست یابیم.

۲-۲-۱. الگوهای سنجش ابعاد شخصیت و هوش هیجانی

شاید بتوان پرسش‌نامه شخصیت آیزنک و سی‌بیل که در فاصله سال‌های ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۶ ساخته شد را نخستین الگو برای سنجش ابعاد شخصیت تلقی کرد. این پرسش‌نامه شامل سؤالاتی درباره طرز رفتار، کردار و احساسات افراد است که هدف آن‌ها پی بردن به طرز فکر افراد است (Atkinson et al., 2019; Hashemi, 2001). پرسش‌نامه ویژگی‌های شخصیتی که توسط باس والنزی و الدریج در سال ۱۹۷۵ ساخته شد دارای ۲۷ سؤال در ۴ مؤلفه است که در قالب چهار تیپ یا ویژگی شخصیتی «منصف»^۱، «جسور یا قاطع»^۲، «مساوات‌طلب یا تساوی‌گرا»^۳ و «درون‌نگر»^۴ طراحی شده است (Bass & Valenzi & Solomon, 1975). آزمون «نئو»^۵ یکی از معتبرترین آزمون‌های روان‌شناسی در دنیاست که مبتنی بر پنج عامل بزرگ شخصیت یعنی روان «آزده‌خویی»^۶، «برون‌گرایی»^۷، «گشودگی به تجارب تازه یا تجربه‌پذیری»^۸، «توافق‌پذیری»^۹ و «مسئولیت‌شناسی»^{۱۰} است (Lanyon and Goldstein, 2003). پرسش‌نامه ۵۰ گوی‌های گلدبرگ نیز به دلیل اختصار و شاخص‌های روان‌سنجی مناسب آن استفاده می‌شود. در این پرسش‌نامه، برای ارزیابی هر یک از ابعاد پنج عامل شخصیت ۱۰ گویه مثبت و منفی وجود دارد (Sarmad, Hejazi and Bazargan, 2011; Khormaei and)

1. Fair

2. Bold or Brave

3. Egalitarian

4. Introvert

5. NEO

6. Neurotism

7. Extraversion

8. Openness to Experience

9. Agreeableness

10. Conscientiousness

(Farmani, 2014). پرسش‌نامه هوش هیجانی بار-آن دارای پنج بُعد است که هرکدام از این ابعاد شامل بعدهای فرعی دیگری است (Williams and Stickley, 2010). فرم اولیه این پرسش‌نامه دارای ۱۱۷ سؤال و ۱۵ مقیاس بود که بر روی ۳۸۳۱ نفر از ۶ کشور (آمریکا، آرژانتین، آلمان، هند، نیجریه و آفریقای جنوبی) اجرا شد (Zahiroddin, et al., 2010). پرسش‌نامه هوش هیجانی شات و همکاران، یک پرسش‌نامه خودسنجی ۴۱ سؤالی است که برای سنجش هوش هیجانی خصیصه‌ای ساخته شده است (Austin et.al, 2005). آزمون برادبری و گریوز آزمونی ۲۸ سؤالی برای سنجش هوش هیجانی براساس طیف لیکرت شش‌درجه‌ای از هرگز تا همیشه است (Bradbury and Graves, 1401). آزمون هوش هیجانی سیبریا شرینگ، یکی از ابزارهای مورد استفاده است که در قالب مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت تنظیم شده است. فرم اصلی این آزمون دارای ۷۰ سؤال است و از دو قسمت تشکیل شده است که قسمت اول دارای ۴۰ سؤال و قسمت دوم شامل ۳۰ سؤال است. یک پرسش‌نامه هوش هیجانی هم توسط مایر و سالووی (۱۹۹۷) طراحی و اعتباریابی شده است که شامل ۳۳ گویه بسته براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت است که چهار بُعد آگاهی، تسهیل، شناخت و کنترل را مورد سنجش قرار می‌دهد (Mayer & Salovey, 1997).

۲-۲-۲. الگوهای سنجش گرایش سیاسی

برای سنجش گرایش سیاسی الگوهای مختلفی طراحی و به کار گرفته شده که ازجمله آن‌ها الگوی «قطب‌نمای سیاسی»^۱، «آزمون گونه‌شناسی سیاسی»^۲، «آزمون مختصات سیاسی»^۳ و «آزمون هشت ارزش سیاسی»^۴ است. الگوی قطب‌نمای سیاسی توسط یک روزنامه‌نگار سیاسی به نام وین برینتندن طراحی شده است. نظریه زیربنایی مدل سیاسی مورد استفاده توسط قطب‌نمای سیاسی مبتنی بر تقسیم ایدئولوژی سیاسی در دو محور اقتصادی و اجتماعی-سیاسی است. داده‌های مورد نیاز نیز با استفاده از پرسش‌نامه استاندارد قطب‌نمای سیاسی، که از طیف چهارگزینه‌ای لیکرت استفاده می‌کند، جمع‌آوری می‌شود. در این مدل با استفاده از پاسخ‌های داده شده به ۶۲ گویه، ایدئولوژی سیاسی در دو محور اقتصادی (چپ-راست) و سیاسی-اجتماعی (اقتدارطلب-آزادی‌خواه) مشخص می‌شود (Licalzi O'Connell, 2003). آزمون گونه‌شناسی

1. Political Compass
2. Political Typology Quiz
3. Political Coordinates Test
4. 8 Values Political Test

سیاسی که توسط مرکز تحقیقات پیو طراحی و اجرا شده است، شامل ۱۶ پرسش بوده و برای این‌که نشان دهد هر شخص چه نوع گرایش سیاسی دارد، ۹ گونه سیاسی را در طیف نوع‌شناسی سیاسی در جامعه آمریکا مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد که عبارت‌اند از: «محافظه‌کاران دین و پرچم»^۱، «محافظه‌کاران متعهد»^۲، «راست‌گرایان پوپولیست»^۳، «راست دوسوگرا»^۴، «حاشیه‌نشینان تحت فشار»^۵، «چپ برون‌گرا»^۶، «حامیان/ نیروهای اصلی دموکراتیک»^۷، «لیبرال‌های تشکیلاتی»^۸ و چپ ترقی‌خواه (Pew Research Center, 2021). آزمون مختصات سیاسی هم دارای ۳۶ سؤال است و با تحلیل این پرسش‌نامه دو محور افقی (چپ و راست) و عمودی (جامعه‌گرا و لیبرال) با ویژگی‌های خاص خود شکل می‌گیرد. محور افقی (چپ-راست) این آزمون به‌عنوان معیاری برای دیدگاه‌های اقتصادی پاسخ دهنده استفاده می‌شود. گرایش سیاسی چپ، طرفدار مداخله دولت و نظارت اقتصادی است، درحالی‌که گرایش سیاسی راست، طرفدار آزادی اقتصادی و آزادسازی است. محور عمودی (جامعه‌گرا-لیبرال) نشانگر میزان اعتقاد به حفظ آزادی‌های فردی و مهم‌تر دانستن آن‌ها نسبت به تأمین نیازهای جامعه است (Individual Differences Research, 2019a). آزمون هشت ارزش سیاسی آزمونی است که به دنبال سنجش دیدگاه (وضعیت) سیاسی یک فرد براساس هشت ارزش سیاسی اصلی است. برای شرکت در آزمون هشت ارزش، هر شخص باید میزان موافقت یا مخالفت خود را با هر یک از محورهای اقتصاد، دیپلماتیک، مدنی و اجتماعی مطابق جدول زیر مشخص کند:

جدول ۱: محورهای سنجش الگوی هشت ارزش سیاسی

محور اقتصاد: برابری در مقابل بازار	
برابری: کسانی که نمرات برابری بالاتری دارند معتقدند اقتصاد باید ارزش را به‌طور مساوی بین شهروندان توزیع کند. آن‌ها تمایل دارند از تعرفه‌های مالیاتی تصاعدی، برنامه‌های اجتماعی گسترده و سوسیالیسم حمایت کنند.	بازار: کسانی که نمرات بازار بالاتری دارند معتقدند اقتصاد باید بر رشد سریع متمرکز شود. آن‌ها تمایل به حمایت از مالیات‌های پایین‌تر، خصوصی‌سازی، مقررات زدایی در مقادیر بالا و سرمایه‌داری آزاد دارند.

1. Faith and Flag Conservatives
2. Committed Conservatives
3. Populist Right
4. Ambivalent Right
5. Stressed Sideliners
6. Outside Left
7. Democratic Mainstays
8. Establishment Liberals

محور دیپلماتیک: ملت در مقابل جهان	
ملت: کسانی که نمرات ملت بالاتری دارند، میهن‌پرست و ملی‌گرا هستند. آن‌ها اغلب به یک سیاست خارجی تهاجمی اعتقاد دارند که برای ارتش، قدرت، حاکمیت گسترده و تسلط ژئوپلیتیکی ارزش قائل هستند.	جهان: کسانی که نمرات جهان بالاتری دارند جهانی و جهان‌وطن هستند. آن‌ها اغلب به یک سیاست خارجی مسالمت‌آمیز، با تأکید بر دیپلماسی، همکاری، یکپارچگی گسترده و دولت تک‌جهانی اعتقاد دارند.
محور مدنی: آزادی در مقابل اقتدار	
آزادی: کسانی که نمرات آزادی بالاتری دارند، خواهان آزادی مدنی قوی هستند. آن‌ها حامی دموکراسی و مخالف مداخله دولت در زندگی شخصی هستند. البته تأکید آن‌ها بر آزادی‌های مدنی و نه اقتصادی است.	اقتدار: کسانی که نمرات اقتدار بالاتری دارند، خواهان قدرت دولتی قوی هستند. آن‌ها تمایل دارند از مداخله دولت در زندگی شخصی حمایت کنند و طرفدار نظارت گسترده دولت، سانسور یا خودکامگی هستند.
محور اجتماعی: سنت در مقابل پیشرفت	
سنت: کسانی که نمرات سنت بالاتری دارند، به ارزش‌های سنتی و پایبندی دقیق به یک قانون اخلاقی قدیمی اعتقاد دارند. بسیاری نیز مذهبی هستند و دوران طلایی را پشت سر خود (گذشته) می‌بینند.	پیشرفت: کسانی که نمرات پیشرفت بالاتری دارند به تغییرات اجتماعی و تحول هنجارهای سنتی اعتقاد دارند. بسیاری نیز بی‌خدا هستند و عصر طلایی را پیش روی خود (آینده) می‌بینند.

(Individual Differences Research, 2019b)

۳. روش‌شناسی پژوهش

برای دستیابی به چهارچوبی برای سنجش گرایش‌های سیاسی براساس نظریه‌های روان‌شناسی سیاسی بایستی دو مؤلفه روان‌شناختی (ابعاد شخصیت و هوش هیجانی) و گرایش سیاسی در یک مدل نظری و تحلیلی قرار گیرند و رابطه و شیوه سنجش آن‌ها مشخص شود که پس از نقد الگوهای موجود به آن می‌پردازیم.

۳-۱. نقد الگوهای موجود

در رابطه با الگوهای شخصیت، الگوی شخصیتی ب‌اس به چهار مؤلفه شخصیت منصف، جسور، مساوات‌طلب و درون‌نگر می‌پردازد که برای تطبیق با دیگر مؤلفه‌ها مناسب نیستند. پرسش‌نامه ویژگی‌های شخصیت آیزنک در مورد طرز رفتار و کردار و احساسات بحث می‌کند که کاربرد چندانی برای سنجش گرایش‌های سیاسی ندارد. پرسش‌نامه پنج عاملی نئو از معتبرترین آزمون‌ها است، اما پرسش‌نامه اصلی دارای

۲۴۰ سؤال و فرم کوتاه دارای ۶۰ سؤال است که اولی بسیار طولانی و دومی ناقص است. پرسش‌نامه اصلی ۵۵ بُعد شخصیتی و فرم کوتاه آن صرفاً ۵ عامل را می‌سنجد؛ به همین خاطر برای چهارچوب نظری انتخاب نشدند. الگوی پنج عامل بزرگ شخصیت گلدبرگ به خصلت‌هایی می‌پردازد که معرف رفتار شخص است؛ از جمله طرز فکر، احساسات و عادات و به همین خاطر برای استفاده در الگوی مورد نظر ما انتخاب شد. در مورد الگوهای سنجش هوش هیجانی نیز باید گفت، پرسش‌نامه شات به بررسی سه عامل خوش‌بینی، تنظیم خلق و بهره‌جویی و ارزیابی هیجانات می‌پردازد و نمی‌تواند در پژوهش کمک‌کننده باشد. پرسش‌نامه هوش برادبری و گریوز نمره هوش هیجانی را به صورت کلی گزارش می‌کند و برای این پژوهش مناسب نیست. پرسش‌نامه شرینگ مدل گلن به علت عدم هماهنگی با فرهنگ ما برای این پژوهش انتخاب نشد. پرسش‌نامه مایر و سالووی به چهار بُعد آگاهی، تسهیل، شناخت و کنترل می‌پردازد و همچنین هدف این الگو بررسی استعدادهای ذهنی خاص برای شناخت و نظم بخشیدن به عواطف است که برای پژوهش ما مناسب نیست. بدین ترتیب در این میان هم الگوی هوش هیجانی بار-آن که به میزان مهارت فرد در کنترل احساسات رفتاری و تمامی ابعاد درون‌فردی، بین‌فردی، سازگاری، خلق عمومی و کنترل تنش می‌پردازد، برای استفاده در الگوی مورد نظر ما انتخاب شد.

الگوی قطب‌نمای سیاسی ابزاری است که برای تعیین جهت‌گیری اقتصادی و اجتماعی افراد مناسب است، اما همه ابعاد گرایش سیاسی را نمی‌سنجد. در آزمون گونه‌شناسی سیاسی سؤالاتی وجود دارد که نمی‌توانند برای جامعه ایران مناسب باشند و مورد بررسی قرار گیرند. آزمون مختصات سیاسی با دو محور اقتصاد و جامعه‌گرایی، اطلاعات کاملی در ارتباط با پژوهش در اختیار ما قرار نمی‌دهند و همچنین برخی سؤالات این پرسش‌نامه نیز با فرهنگ ایران هماهنگی ندارند.

بدین ترتیب آزمون هشت ارزش سیاسی برای ساخت چهارچوب نظری پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ زیرا این الگو اطلاعاتی در حوزه مدنی، اقتصاد، دیپلماتیک و اجتماعی در اختیارمان قرار می‌دهد و به پاسخ‌دهنده کمک می‌کند تا مختصاتی در چهار محور اصلی به دست آورده و پاسخ‌ها را با یک دیدگاه کلی سیاسی تطبیق دهد. این پرسش‌نامه دارای سؤالات به‌روزتری نیز است.

۳-۲. اجزا و شاخص‌های الگوی سنجش

پرسش‌نامه الگوی پنج عامل بزرگ شخصیت که دارای ۲۱ سؤال است، پنج عامل شکل‌دهنده شخصیت را می‌سنجد. از این پنج عامل، دو عامل برون‌گرایی و توافق‌پذیری به صفات دارای ماهیتی بین‌شخصی مربوط هستند. عامل مسئولیت‌پذیری اساساً صفات رفتاری هدف‌گرا و نیز کنترل تکانه‌ها به شکلی جامعه‌پسند را در برمی‌گیرد. در عامل روان‌آزرده‌خویی، پایداری هیجانی در برابر گستره‌ای از هیجانات منفی مانند غم، تحریک‌پذیری، تنش عصبی و ... مورد توجه قرار می‌گیرد و عامل تجربه‌پذیری نیز به گستردگی، عمق، پیچیدگی و جوه فکری، ذهنی و تجربیات فرد مربوط است (Hashemi and Latifian, 2009).

پرسش‌نامه کوتاه هوش هیجانی بار-آن که به دلیل مزیت‌هایش برای سنجش هوش هیجانی در این پژوهش به کار گرفته می‌شود، دارای ۲۸ سؤال و پنج بُعد است. بُعد درون‌فردی نشانگر میزان احترام به خود، خودآگاهی هیجانی، خودآزمایی و استقلال است. بُعد بین‌فردی شامل روابط بین‌فردی، همدلی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. بُعد مدیریت استرس بیانگر تحمل استرس و کنترل تکانه است. بُعد سازگاری نشان‌دهنده واقع‌گرایی، انعطاف‌پذیری و حل مسئله است. بُعد خلق عمومی نشانگر خودشکوفایی، شادمانی و خوش‌بینی است که هرکدام با سؤالات مرتبط سنجیده می‌شوند.

پرسش‌نامه الگوی هشت ارزش سیاسی دارای ۷۰ سؤال است و شاخص‌های این پرسش‌نامه در چهار بُعد اقتصاد (برابری-بازار)، دیپلماتیک (ملت-جهان)، مدنی (آزادی-اقتدار) و اجتماعی (سنت-پیشرفت) با پرسش‌های مربوطه سنجیده می‌شود. براساس آنچه گفته شد الگوی سنجش این تحقیق به صورت خلاصه به ترتیب زیر است:

جدول ۲: چهارچوب کلی الگوی سنجش و پرسش‌نامه

الگو - نظریه پرداز	تعداد پرسش	کد	ابعاد، محورها یا شاخص‌های سنجش
ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	۷	Q1-7	- نوع دانشگاه، سن، جنسیت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و وضعیت شغلی، نوع شغل
پرسش‌نامه پنج عامل شخصیت (گلدبرگ)	۲۱	Q8-28	- روان‌آزرده‌خویی (روان‌نژندی) - برون‌گرایی (پایداری هیجانی) - تجربه‌پذیری (فعالیت) - توافق‌پذیری (فرهنگ روشنفکری)

الگو - نظریه پرداز	تعداد پرسش	کد	ابعاد، محورها یا شاخص‌های سنجش
			- مسئولیت‌پذیری (وظیفه‌گرایی)
پرسش‌نامه هوش هیجانی (بار-آن)	۲۸	Q29-56	- بُعد درون‌فردی: عزت نفس-خودآگاهی هیجانی / خودابرازی / استقلال - بُعد بین‌فردی: روابط بین‌فردی، همدلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی - بُعد مدیریت استرس: تحمل استرس (فشار روانی)، کنترل تکانه - بُعد سازگاری: واقع‌گرایی-انعطاف‌پذیری - بُعد خلق عمومی: خودشکوفایی، شادمانی، خوش‌بینی
پرسش‌نامه هشت ارزش سیاسی (مؤسسه تحقیقات فردی)	۷۰	Q57-126	- محور اقتصادی (برابری در مقابل بازار) - محور دیپلماتیک (دولت در مقابل جهان) - محور مدنی (آزادی در مقابل اقتدار) - محور اجتماعی (سنت در مقابل پیشرفت)

برای مشخص شدن پایایی (قابلیت اعتماد) پرسش‌نامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مهم‌ترین و پرکاربردترین روش محاسبه میزان پایایی ابزار اندازه‌گیری در نرم‌افزار SPSS است و مستلزم یک‌بار اجرای آزمون است. آلفای به‌دست‌آمده برای پرسش‌نامه این پژوهش برابر با ۰/۸۲۶ بود که بدان معناست که سازگاری درونی بین متغیرها در سطح مطلوب قرار دارد و ابزار اندازه‌گیری از پایایی لازم برخوردار است.

۴. یافته‌های پژوهش

برای سنجش و تحلیل تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران ابتدا به تحلیل توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه آماری و حجم نمونه می‌پردازیم و سپس به تحلیل استنباطی داده‌های به‌دست‌آمده پرداخته و از خلال آن‌ها تأثیر متغیرهای پژوهش را مورد ارزیابی و تحلیل قرار می‌دهیم:

۴-۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانشجویان دانشگاه‌های تهران

براساس گزارش‌های رسمی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲، بیش از سه میلیون و دویست هزار دانشجو در دانشگاه‌های سراسر کشور مشغول تحصیل بودند که از این میان حدود نهمصد هزار نفر در دانشگاه‌های استان تهران مشغول تحصیل هستند (Tasnim News Agency, 1403). به عبارت دیگر جامعه آماری این پژوهش حدود نهمصد هزار نفر دانشجوی دانشگاه‌های مختلف استان تهران هستند که حجم نمونه استاندارد براساس فرمول کوکران با واریانس ۱ و میزان خطای ۵ درصد حدود ۳۸۴ نفر تعیین شد. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش پرسش‌نامه بوده و همچنان که گفته شد از سه پرسش‌نامه استاندارد ابعاد شخصیت، هوش هیجانی و گرایش‌های سیاسی برای سنجش نظرات افراد جامعه نمونه استفاده شد. لینک پرسش‌نامه به صورت آنلاین منتشر شد و با وجود این‌که فقط از دانشجویان دانشگاه‌های تهران خواسته شده بود به آن پاسخ دهند؛ اما بیش از ۵۰۰ نفر به پرسش‌نامه آنلاین پژوهش پاسخ دادند که برخی از پاسخ‌دهندگان دانشجوی یکی از دانشگاه‌های تهران نبودند. همچنین برخی پاسخ‌ها نامعتبر بودند که پس از حذف آن‌ها در نهایت ۳۸۰ پرسش‌نامه کامل و معتبر به عنوان مبنای بررسی و تحلیل انتخاب شدند. از بین ۳۸۰ نفر نمونه آماری، ۱۰۸ نفر دانشجوی دانشگاه‌های دولتی غیرپزشکی، ۱۹ نفر دانشجوی دانشگاه‌های دولتی پزشکی، ۱۶ نفر دانشجوی دانشگاه‌های صنعتی، ۱۰ نفر دانشجوی دانشگاه‌های هنر، ۱۶۴ نفر دانشجوی دانشگاه‌های آزاد، ۱۶ نفر دانشجوی دانشگاه‌های غیرانتفاعی، ۳۵ نفر دانشجوی دانشگاه‌های پیام نور و ۱۲ نفر هم دانشجوی دانشگاه‌های علمی کاربردی بودند.

جدول ۳: تفکیک پاسخگویان به پرسش‌نامه براساس نوع دانشگاه

نوع دانشگاه	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
دولتی غیرپزشکی	۱۰۹	۲۹٪
دولتی پزشکی	۱۸	۵٪
صنعتی	۱۶	۴٪
هنر	۱۰	۳٪
آزاد	۱۶۴	۴۳٪
غیرانتفاعی	۱۶	۴٪
پیام نور	۳۵	۹٪
علمی کاربردی	۱۲	۳٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰٪

در بین ۳۸۰ نفر نمونه آماری جمع‌آوری شده، ۱۳ نفر زیر ۲۰ سال، ۳۶ نفر در بازه سنی ۲۰ تا ۲۵ سال، ۱۶ نفر بین ۲۵ تا ۳۰ سال، ۲۵ نفر بین ۳۰ تا ۳۵ سال، ۶۱ نفر بین ۳۵ تا ۴۰ سال، ۸۵ نفر بین ۴۰ تا ۴۵ سال، ۶۰ نفر بین ۴۵ تا ۵۰ سال بودند و ۷۳ نفر بیش از ۵۰ سال سن داشتند.

جدول ۴: تفکیک پاسخگویان به پرسش‌نامه براساس سن

سن	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
زیر ۲۰ سال	۱۳	۳٪
۲۰-۲۵ سال	۳۶	۱۰٪
۲۵-۳۰ سال	۱۶	۴٪
۳۰-۳۵ سال	۳۶	۱۰٪
۳۵-۴۰ سال	۶۱	۱۶٪
۴۰-۴۵ سال	۸۵	۲۲٪
۴۵-۵۰ سال	۶۰	۱۶٪
بیش از ۵۰ سال	۷۳	۱۹٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰

براساس متغیر جنسیت، از بین ۳۸۰ نفر نمونه آماری مورد مطالعه، ۲۹۱ نفر زن و ۸۹ نفر مرد به پرسش‌نامه پاسخ دادند.

جدول ۵: تفکیک پاسخ‌گویان به پرسش‌نامه براساس جنسیت

جنسیت	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
زن	۲۹۱	۷۷٪
مرد	۸۹	۲۳٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰

پراکندگی پاسخ‌گویان از نظر رشته تحصیلی نشانگر آن است که از بین ۳۸۰ نفر نمونه آماری گردآوری شده، ۱۷۶ نفر دانشجوی رشته علوم انسانی، ۴۵ نفر رشته فنی و مهندسی، ۵ نفر رشته کشاورزی، ۳۷ نفر رشته علوم پایه، ۳۳ نفر رشته هنر و معماری، ۱۸ نفر رشته پزشکی و ۶۶ نفر دانشجوی سایر رشته‌ها بودند.

جدول ۶: تفکیک پاسخگویان به پرسش‌نامه براساس رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
علوم انسانی	۱۷۶	۴۶٪
فنی و مهندسی	۴۵	۱۲٪
کشاورزی	۵	۱٪
علوم پایه	۳۷	۱۰٪
هنر و معماری	۳۳	۹٪
پزشکی	۱۸	۵٪
سایر موارد	۶۶	۱۷٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰

در رابطه با مقطع تحصیلی دانشجویان نیز از بین ۳۸۰ نفر نمونه آماری گردآوری شده، ۳۸ نفر در مقطع کاردانی تحصیل می‌کردند، ۱۸۷ نفر در مقطع کارشناسی، ۱۲۲ نفر در مقطع کارشناسی ارشد و ۳۳ نفر در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند.

جدول ۷: تفکیک پاسخ‌گویان به پرسش‌نامه براساس مقطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
کاردانی	۳۸	۱۰٪
کارشناسی	۱۸۷	۴۹٪
کارشناسی ارشد	۱۲۲	۳۲٪
دکتری	۳۳	۹٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰

در بین ۳۸۰ نفر نمونه آماری گردآوری شده، ۱۳۲ نفر بیکار، ۱۰۶ نفر دارای شغل موقت و ۱۴۲ نفر دارای شغل دائمی بودند.

جدول ۸: تفکیک پاسخگویان به پرسش‌نامه براساس وضعیت اشتغال

وضعیت اشتغال	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
بیکار	۱۳۲	۳۵٪
شغل موقت	۱۰۶	۲۸٪
شغل دائم	۱۴۲	۳۷٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰

از نظر نوع شغل نیز از بین ۳۸۰ نفر پاسخ‌دهنده، ۸۸ نفر دارای شغل آزاد، ۷۲ نفر دارای شغل اداری دولتی، ۵۱ نفر دارای شغل اداری غیردولتی، ۱۰۸ نفر بیکار و ۶۱ نفر دارای سایر مشاغل بودند.

جدول ۹: تفکیک پاسخ‌گویان به پرسش‌نامه براساس نوع شغل

نوع شغل	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد
آزاد	۸۸	۲۳٪
اداری دولتی	۷۲	۱۹٪
اداری غیردولتی	۵۱	۱۳٪
بیکار	۱۰۸	۲۹٪
سایر	۶۱	۱۶٪
جمع	۳۸۰	۱۰۰

۴-۲. خصایص و ویژگی‌های روان‌شناختی دانشجویان دانشگاه‌های تهران

برای سنجش وضعیت دانشجویان دانشگاه‌های تهران از نظر روان‌شناختی از دو پرسش‌نامه استاندارد ابعاد شخصیت و هوش هیجانی استفاده شد که پرسش‌نامه ابعاد شخصیت میزان روان آزرده‌خویی، توافق‌پذیری، برون‌گرایی، تجربه‌پذیری و مسئولیت‌پذیری را نشان می‌دهد. اگر پاسخ کاملاً موافق یا موافق به پرسش‌نامه را به معنای بهتر بودن وضعیت و پاسخ کاملاً مخالف یا مخالف را به معنای بدتر بودن وضعیت شخص از نظر این ابعاد در نظر بگیریم، دانشجویان دانشگاه‌های تهران به‌عنوان موضوع مطالعه ما با حدود ۸۶ درصد از نظر توافق‌پذیری، با حدود ۶۸ درصد از نظر تجربه‌پذیری، با حدود ۶۲ درصد از نظر مسئولیت‌پذیری، با حدود ۵۳ درصد از نظر برون‌گرایی و با حدود ۴۹ درصد از نظر روان آزرده‌خویی شناخته می‌شوند. اطلاعات جزئی‌تر در جدول زیر آمده است:

جدول ۱۰: خصایص و ویژگی‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران از نظر ابعاد شخصیت

ابعاد شخصیت	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالف	کاملاً مخالف	جمع
روان آزرده‌خویی	۴/۲۱	۴۵/۰۰	۳۰/۷۹	۱۹/۲۱	۰/۷۹	۱۰۰
توافق‌پذیری	۳۰/۷۹	۵۵/۰۰	۱۰/۵۳	۲/۸۹	۰/۷۹	۱۰۰
برون‌گرایی	۷/۸۹	۴۵/۲۶	۲۹/۴۷	۱۴/۴۷	۲/۸۹	۱۰۰
تجربه‌پذیری	۱۱/۸۴	۵۶/۳۲	۲۳/۶۸	۶/۰۵	۲/۱۱	۱۰۰

ابعاد شخصیت	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالف	کاملاً مخالف	جمع
مسئولیت‌پذیری	۱۳/۱۶	۴۹/۲۱	۲۵/۵۳	۱۰/۷۹	۱/۳۲	۱۰۰
میانگین	۱۳/۵۸	۵۰/۱۶	۲۴/۰۰	۱۰/۶۸	۱/۵۸	۱۰۰

(منبع: یافته‌های تحقیق)

در پرسش‌نامه هوش هیجانی پاسخ‌دهندگان به ۲۸ پرسش پاسخ دادند که این پرسش‌ها به ترتیب متغیرهای درون‌فردی (عزت نفس، خودابرازی، خودآگاهی هیجانی و استقلال)، بین‌فردی (روابط بین‌فردی، همدلی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی)، مدیریت استرس (تحمل فشار روانی و کنترل تکانه)، سازگاری (واقع‌گرایی، انعطاف‌پذیری و حل مسئله) و خلق عمومی (خودشکوفایی، شادمانی و خوش‌بینی) را می‌سنجند. در این پرسش‌نامه نیز باید براساس طیف پنج‌گانه به سؤالات پاسخ داده می‌شد، با این تفاوت که پاسخ هرگز و به‌ندرت به معنای نظر منفی و همیشه و تقریباً همیشه به معنای مثبت تلقی می‌شد. از همین‌رو می‌توان گفت در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران سازگاری با حدود ۷۸ درصد مهم‌ترین متغیر هوش هیجانی است و سپس به ترتیب روابط درون‌فردی با حدود ۵۶ درصد، روابط بین‌فردی با حدود ۵۵ درصد، مدیریت استرس با حدود ۴۹ درصد و خلق عمومی با حدود ۲۳ درصد در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند.

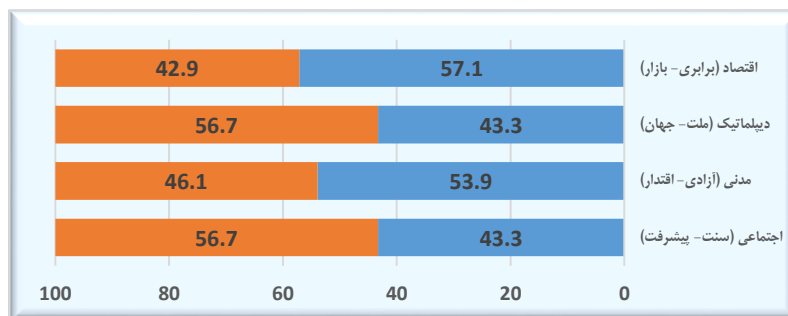
جدول ۱۱: خصایص و ویژگی‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران از نظر هوش هیجانی

ابعاد هوش هیجانی	هرگز	به‌ندرت	معمولاً	تقریباً همیشه	همیشه	جمع
درون‌فردی	۲/۱۱	۶/۸۴	۱۷/۱۱	۲۹/۵۴	۴۴/۴۱	۱۰۰
بین‌فردی	۵/۷۰	۷/۳۷	۱۸/۰۷	۲۵/۰۰	۴۳/۸۶	۱۰۰
مدیریت استرس	۱/۹۷	۳/۶۸	۴۶/۴۵	۱۶/۳۲	۳۱/۵۸	۱۰۰
سازگاری	۱/۸۴	۸/۵۱	۱۷/۳۷	۲۴/۳۹	۴۷/۸۹	۱۰۰
خلق عمومی	۱۰/۷۰	۲۰/۰۰	۳۰/۶۱	۱۷/۱۹	۲۱/۴۹	۱۰۰
میانگین	۴/۴۶	۹/۲۸	۲۵/۹۲	۲۲/۴۹	۳۷/۸۵	۱۰۰

(منبع: یافته‌های تحقیق)

۴-۳. گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران

برای سنجش گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران، پاسخ‌دهندگان به ۷۰ پرسش پاسخ دادند که این پرسش‌ها به ترتیب محورهای اقتصادی (برابری در مقابل بازار)، دیپلماتیک (ملت در مقابل جهان)، مدنی (آزادی در مقابل اقتدار) و اجتماعی (سنت در مقابل پیشرفت) را مورد سنجش قرار دادند. براساس داده‌های به‌دست‌آمده، دانشجویان دانشگاه‌های تهران به‌عنوان نمونه مورد مطالعه، در محور اقتصاد با ۵۷/۱ در مقابل ۴۲/۹ درصد بیشتر طرفدار سیاست‌های برابری‌خواهانه در مقابل سیاست‌های بازار آزاد هستند. در محور دیپلماتیک با ۵۶/۷ در مقابل ۴۳/۳ درصد تمایلات جهان‌گرایانه دانشجویان مورد مطالعه بیشتر از تمایلات ملی‌گرایانه آن‌ها است. در محور مدنی با ۵۳/۹ در مقابل ۴۶/۱ درصد تمایلات آزادی‌خواهانه آن‌ها بیشتر از تمایلات اقتدارگرایانه‌شان است و در محور اجتماعی هم با ۵۶/۷ در مقابل ۴۳/۳ بیشتر طرفدار پیشرفت هستند تا حفظ سنت. براساس این نتایج کلی، گرایش پاسخ‌دهندگان در محور اقتصادی، «مرکزگرا»^۱؛ در محور دیپلماتیک، «متعادل»^۲؛ در محور مدنی، «میانه‌رو»^۳ و در محور اجتماعی، «بی‌طرف»^۴ تشخیص داده شد و گرایش غالب نمونه مورد مطالعه گرایش آزادی‌خواهی تشخیص داده شد.

نمودار ۱: گرایش سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران (منبع: یافته‌های تحقیق)

با وجود این‌که گرایش کلی پاسخ‌دهندگان براساس اطلاعات وارد شده به سامانه هشت ارزش سیاسی، آزادی‌خواهی است، اما بررسی جزئیات بیشتر پاسخ‌ها براساس جدول زیر، اطلاعات بیشتری را در اختیار می‌گذارد.

1. Centrist
2. Balanced
3. Moderate
4. Neutral

جدول ۱۲: خصایص و ویژگی‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران از نظر گرایش‌ات سیاسی

گرایش‌ات سیاسی	کاملاً موافق	موافق	نظری ندارم	مخالف	کاملاً مخالف	جمع
محور اقتصاد	۵/۷۹٪	۳۶/۳۲٪	۴۲/۶۳٪	۱۳/۲۹٪	۱/۹۷٪	۱۰۰
محور دیپلماتیک	۴/۴۷٪	۳۶/۵۸٪	۴۳/۸۲٪	۱۳/۸۲٪	۱/۳۲٪	۱۰۰
محور مدنی	۲/۷۶٪	۴۱/۹۷٪	۴۶/۰۵٪	۸/۴۲٪	۰/۷۹٪	۱۰۰
محور اجتماعی	۳/۸۲٪	۳۰/۷۹٪	۴۸/۱۶٪	۱۵/۵۳٪	۱/۷۱٪	۱۰۰
میانگین	۴/۲۱٪	۳۶/۴۱٪	۴۵/۱۶٪	۱۲/۷۶٪	۱/۴۵٪	۱۰۰

تمرکز داده‌ها در میانه و سمت راست جدول یا به عبارت دیگر ابراز نظرات عمدتاً مثبت در هر چهار محور اقتصاد، دیپلماتیک، مدنی و اجتماعی به سؤالات، تأیید کننده جهت‌گیری‌های فوق است. این بدان معناست که پرسش‌شوندگان اقتصاد مبنی بر عدالت را بر اقتصاد بازار آزاد، ارتباط با جهان را بر محدود شدن در مرزهای ملی، آزادی‌خواهی را بر اقتدارگرایی و نوگرایی و پیشرفت را بر حفظ سنت‌ها ترجیح می‌دهند. لازم به ذکر است که برای کنترل روایی این بخش از پرسش‌نامه، اطلاعات در دو مرحله وارد سامانه شد و در هر دو مرحله نتایج کاملاً یکسان به دست آمد.

۴-۴. تحلیل تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌ات و رفتار سیاسی

انجام آزمون هم‌بستگی بین کل ابعاد شخصیت و کل متغیرهای گرایش‌ات سیاسی نشانگر هم‌بستگی منفی و پایین (۰/۳۴۵-) با سطح معنی‌داری ۰/۶۵۵ بین آن‌ها است. از همین رو در عین حال که برخی ابعاد شخصیت مانند تجربه‌پذیری، مسئولیت‌پذیری و توافق‌پذیری هم‌بستگی نسبتاً بالا و معناداری با محورها و متغیرهای گرایش‌ات سیاسی دارند، اما در مجموع ابعاد شخصیت، به‌ویژه به دلیل هم‌بستگی منفی نسبتاً بالای دو متغیر روان‌آزرده‌خویی و برون‌گرایی با محورها و متغیرهای گرایش‌ات سیاسی به‌تنهایی نمی‌توانند تبیین‌کننده گرایش‌ات سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران باشند. در جدول زیر هم‌بستگی و سطح معنی‌داری بین ابعاد شخصیت و گرایش‌ات سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران آمده است:

جدول ۱۳: هم‌بستگی بین ابعاد شخصیت و گرایش‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران

ابعاد شخصیت	گرایش‌های سیاسی	ابعاد شخصیت	گرایش‌های سیاسی
هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۳۴۵-	
سطح معناداری		۰/۶۵۵	
هم‌بستگی پیرسون	۰/۳۴۵-	۱	
سطح معناداری		۰/۶۵۵	

(منبع: یافته‌های تحقیق)

برخلاف ابعاد شخصیت، انجام آزمون هم‌بستگی بین نمره کل هوش هیجانی و نمره کل گرایش‌های سیاسی نشانگر هم‌بستگی مثبت بسیار بالا (۰/۹۸۲) با سطح معنی‌داری ۰/۰۱۸ بین آن‌ها است. بدین ترتیب در عین حال که در مجموع ابعاد شخصیت، به‌ویژه به دلیل هم‌بستگی منفی نسبتاً بالای دو متغیر روان‌آزرده‌خوبی و برون‌گرایی با محورهای و متغیرهای گرایش‌های سیاسی به تنهایی امکان تبیین گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران را نداشتند؛ اما برعکس، هم‌بستگی بسیار بالای هوش هیجانی با گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران حاکی از آن است که تأثیرگذاری متغیرهای این مؤلفه بر گرایش‌های سیاسی جامعه آماری مورد مطالعه بسیار زیاد است. در جدول زیر هم‌بستگی و سطح معنی‌داری بین هوش هیجانی و گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران آمده است:

جدول ۱۴: هم‌بستگی بین هوش هیجانی و گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران

هوش هیجانی	گرایش‌های سیاسی	هوش هیجانی	گرایش‌های سیاسی
هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۹۸۲	
سطح معناداری		۰/۱۸۰	
هم‌بستگی پیرسون	۰/۹۸۲	۱	
سطح معناداری		۰/۱۸۰	

(منبع: یافته‌های تحقیق)

هرچند بررسی میزان هم‌بستگی بین عوامل روان‌شناختی و گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران حاکی از هم‌بستگی ضعیف و منفی (۰/۳۴۵-) با سطح معنی‌داری (۰/۶۵۵) بین ابعاد شخصیت و گرایش‌های سیاسی در نمونه مورد مطالعه است، اما از آنجاکه هم‌بستگی بین هوش هیجانی و گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران بسیار بالا (۰/۹۸۲) با سطح معناداری (۰/۰۱۸) بود، بنابراین در نهایت شاهد هم‌بستگی قابل قبول (۰/۶۸۴) با سطح معناداری ۰/۳۱۶ بین مجموع عوامل

روان‌شناختی و گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران هستیم که نشان‌دهنده تأثیرگذاری قوی عوامل روان‌شناختی، به‌ویژه هوش هیجانی بر گرایش‌های این دانشجویان است.

جدول ۱۵: هم‌بستگی بین عوامل روان‌شناختی و گرایش‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران

عوامل	عوامل روان‌شناختی	گرایش‌های سیاسی
هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۶۸۴
سطح معناداری		۰/۳۱۶
هم‌بستگی پیرسون	۰/۶۸۴	۱
سطح معناداری	۰/۳۱۶	

(منبع: یافته‌های تحقیق)

نتایج و یافته‌های پژوهش، تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران را به‌وضوح تبیین می‌کند، اما برای تأیید نتایج و یافته‌ها و تأیید اعتبار نظری مدل، نتایج به‌دست‌آمده با نتایج پژوهش‌های مشابه که تأثیر عوامل اجتماعی و روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی را در جوامع آماری دیگر بررسی کرده‌اند نیز تطابق داده شد.

بررسی و مقایسه یافته‌های این پژوهش با نتایج و یافته‌های آثار مشابه از یک‌سو نشانگر شباهت نزدیک نتایج حاصل از ضریب هم‌بستگی پیرسون در بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و هوش هیجانی (Basharat, 2007; Shafii-Tabar, 2008; Hosseini, 2009; Nasab and Mohammadi, 2009) در جوامع دانش‌آموزی شهرهای مختلف ایران است. از سوی دیگر این نتایج حتی در تحقیقات مشابه در بین دانشجویان دانشگاه‌های دیگر (Ashrafi, 2014; Khormaei and Farmani, 2014; Hashemi and Latifian, 2009) نیز با نتایج کم‌وبیش مشابه مورد تأیید قرار گرفته است.

همچنین نتایج این پژوهش با نتایج پژوهشی که نیک‌بخش (۲۰۱۸) در مورد تأثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش‌های سیاسی در شهروندان بالای ۱۸ سال در استان خوزستان انجام داده هم‌راستا است و ترکیب گرایش‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران بسیار نزدیک به یافته‌های این پژوهش است. همچنین یافته‌های ما با پژوهشی که بازتاب سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در گرایش‌های سیاسی دانشجویان را

بررسی می‌کند (Rahbar, 2016) بسیار نزدیک است. این نتیجه را اعرابی (۲۰۱۳) بین شغل، جنسیت، میزان تحصیلات، محل سکونت و نوع تأهل با گرایش سیاسی و فتحی (۲۰۱۷) در تحقیق در مورد مشارکت سیاسی نیز به دست آورده است. طباطبائی (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی میزان مشارکت سیاسی با توجه به ویژگی‌های شخصیتی پرداخته است که وجه تفاوت آن استفاده از پرسش‌نامه نئو است. در مقاله دیگری به ارزیابی فاصله گفتمانی سازمان‌های فرهنگی براساس راست‌مغزی و چپ مغزی (Nouri, 2017) پرداخته شده است. مقاله شهریاری (۲۰۱۴) در مورد تحلیل تطبیقی گرایش سیاسی دانشجویان دانشگاه تهران نیز در عین این‌که ارتباط میان رشته‌های تحصیلی (فنی و مهندسی، علوم پزشکی، علوم انسانی و ادبیات و هنر) و گرایش سیاسی دانشجویان (مشارکت، مشروعیت، هویت، جریان و قدرت) را نشان می‌دهد، همانند یافته‌های ما نشانگر گرایش سیاسی متعادل، مدنی و جهانی دانشجویان دانشگاه تهران است. نتایج به‌دست‌آمده براساس این مدل همچنین با نتایج به‌دست‌آمده ناشی از سنجش گرایش به عدالت و آزادی در جریان‌های فکری ایران با استفاده از مدل قطب‌نمای سیاسی (Etaat, 2015) و با نتایج به‌دست‌آمده براساس رویکرد عصب‌شناسی سیاسی در دانشجویان دانشگاه‌های تهران (Nikpour, Khalili and Safari, 2025) نیز مطابقت دارد.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

با وجود پیوند وثیق و برخورداری از پشتوانه نظری غنی میان روان‌شناسی و سیاست و علی‌رغم تلاش‌های قابل‌توجه برای عملیاتی‌سازی این رابطه، بررسی الگوهای سنجش ابعاد شخصیت و هوش هیجانی از یک‌سو و الگوهای سنجش گرایش سیاسی از سوی دیگر نشان می‌دهد هنوز الگوی جامع و دقیقی که بتواند تأثیر هم‌زمان و ساختاری عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی را مورد سنجش قرار دهد، به‌طور منسجم ارائه نشده است. در همین چهارچوب، پژوهش حاضر با اتکا و ترکیب نظریه پنج عامل بزرگ شخصیت گلدبرگ، مدل هوش هیجانی بار-آن و پرسش‌نامه هشت ارزش سیاسی، تلاش نمود الگویی تلفیقی برای سنجش تأثیر عوامل روان‌شناختی بر گرایش‌های سیاسی طراحی کند و با اتکا به نتایج پرسش‌نامه پر شده توسط دانشجویان دانشگاه‌های تهران آن را به‌صورت تجربی به آزمون بگذارد.

نتایج حاصل از اجرای این الگو در میان ۳۸۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های تهران نشان داد که از نظر ابعاد شخصیت، دانشجویان با حدود ۸۶ درصد در توافق‌پذیری، ۶۸ درصد در تجربه‌پذیری، ۶۲ درصد در مسئولیت‌پذیری، ۵۳ درصد در برون‌گرایی و ۴۹ درصد در روان‌آزوده‌خویی شناخته می‌شوند. از منظر نظریه پنج عامل بزرگ شخصیت، تجربه‌پذیری بالا معمولاً با پذیرش تغییر، تحمل ابهام، گرایش به نوآوری و باز بودن نسبت به ارزش‌های متنوع همراه است. بنابراین می‌توان استدلال کرد که سطح نسبتاً بالای تجربه‌پذیری در جامعه مورد مطالعه، بستری روان‌شناختی برای پذیرش ارزش‌های تحول‌گرا، آزادی‌خواهانه و پیشرفت‌محور فراهم می‌سازد. همچنین توافق‌پذیری بالا که با همدلی، مدارا و حساسیت نسبت به عدالت اجتماعی همراه است، می‌تواند با حمایت از سیاست‌های برابری‌خواهانه و گرایش به رویکردهای همگرایانه در عرصه سیاسی مرتبط باشد.

از نظر هوش هیجانی نیز دانشجویان با حدود ۷۸ درصد در مؤلفه سازگاری، ۵۶ درصد در روابط درون‌فردی، ۵۵ درصد در روابط بین‌فردی، ۴۹ درصد در مدیریت استرس و ۲۳ درصد در خلق عمومی شناسایی شدند. مطابق مدل بار-آن، سازگاری بالا نشان‌دهنده توانایی فرد در انطباق با تغییرات محیطی و حل مسئله به شیوه‌ای منعطف است. این ویژگی می‌تواند با تمایل به اصلاح‌پذیری ساختارهای اجتماعی و پذیرش تحولات سیاسی هم‌خوانی داشته باشد. در مقابل، پایین بودن نسبی خلق عمومی و سطح متوسط مدیریت استرس نشان می‌دهد بخشی از جهت‌گیری‌های سیاسی ممکن است متأثر از نحوه تجربه و تنظیم هیجانات در مواجهه با فشارهای اجتماعی باشد. این یافته بر اهمیت بُعد عاطفی در تحلیل رفتار سیاسی تأکید می‌کند و نشان می‌دهد گرایش سیاسی صرفاً محصول استدلال عقلانی یا جامعه‌پذیری رسمی نیست، بلکه با ساختار هیجانی افراد نیز پیوند دارد.

براساس پرسش‌نامه هشت ارزش سیاسی، دانشجویان دانشگاه‌های تهران در محور اقتصادی با ۵۷/۱ درصد گرایش برابری‌خواهانه در مقابل ۴۲/۹ درصد گرایش به بازار آزاد دارند؛ در محور دیپلماتیک ۵۶/۷ درصد دارای تمایلات جهان‌گرایانه در برابر ۴۳/۳ درصد ملی‌گرایانه‌اند؛ در محور مدنی ۵۳/۹ درصد گرایش آزادی‌خواهانه در مقابل ۴۶/۱ درصد اقتدارگرایانه دارند و در محور اجتماعی نیز ۵۶/۷ درصد طرفدار پیشرفت در برابر ۴۳/۳ درصد متمایل به حفظ سنت هستند. سامانه پرسش‌نامه نیز گرایش کلی پاسخ‌دهندگان را نزدیک به آزادی‌خواهی اعلام کرده است. تحلیل تلفیقی این یافته‌ها با نتایج شخصیتی نشان می‌دهد هم‌پوشانی معناداری میان تجربه‌پذیری و

آزادی خواهی، توافق پذیری و برابری طلبی و سازگاری هیجانی و جهان گرایی وجود دارد.

یافته های تجربی پژوهش نشان می دهد که بین ابعاد شخصیت و هوش هیجانی از حیث تأثیرگذاری بر گرایش های سیاسی تفاوت معناداری وجود دارد و در مجموع، هم بستگی قابل قبول (۰/۶۸۴) میان عوامل روان شناختی و گرایش های سیاسی مشاهده شد. این میزان هم بستگی بیانگر آن است که متغیرهای روان شناختی سهم معناداری در تبیین واریانس گرایش سیاسی دارند و می توانند به عنوان متغیرهای پیش بین در تحلیل رفتار سیاسی مورد توجه قرار گیرند. همچنین مقایسه نتایج با پژوهش های مشابه نشان می دهد یافته ها از حیث جهت و شدت رابطه، با ادبیات موجود هم سو بوده و از پایایی و اعتبار علمی قابل قبولی برخوردارند.

در مجموع، تحلیل کیفی نتایج نشان می دهد الگوی شخصیتی غالب در میان دانشجویان دانشگاه های تهران - متشکل از تجربه پذیری و توافق پذیری بالا همراه با سازگاری هیجانی - بستری روان شناختی برای تقویت گرایش های آزادی خواهانه، برابری طلبانه و پیشرفت گرا فراهم کرده است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که تغییر، اصلاح یا مدیریت گرایش های سیاسی در این جامعه آماری، بدون توجه به زیرساخت های روان شناختی آنان، با محدودیت های جدی مواجه خواهد بود. از همین رو از حیث سیاست گذاری، پیشنهاد می شود:

- ✓ سیاست گذاری فرهنگی و آموزشی در قبال نسل دانشجو از یک سو مبتنی بر شناخت علمی ویژگی های شخصیتی و هیجانی آنان و از سوی دیگر با عنایت به گرایش های سیاسی غالب آن ها طراحی شود؛
- ✓ برنامه های آموزشی دانشگاهی در حوزه سواد هیجانی، مدیریت استرس، گفت و گوی انتقادی و مسئولیت پذیری اجتماعی تقویت گردد؛
- ✓ الگوی تلفیقی ارائه شده در این پژوهش در جوامع آماری مشابه از جمله دانشجویان سایر استان ها، دانش آموزان، فعالان سیاسی و کارگزاران اجرایی آزمون شود تا امکان تعمیم و مقایسه فراهم گردد؛
- ✓ در تحلیل مسائل سیاسی مرتبط با نسل جوان، رویکردهای علمی و روان شناختی در کنار رویکردهای ساختاری و نهادی مورد توجه قرار گیرد.

References

- Abbasi, Abdolhossein (2013), Studying the Role of Political Programs on Television on the Formation of Political Tendencies and Thoughts of Students Majoring in Communications at the Central Tehran Branch (Master's and Bachelor's degrees), Master's thesis, Faculty of Psychology and Social Sciences, Islamic Azad University, Central Tehran Branch. [in Persian].
- Arabi, Malihe (2013), Sociological study of the effect of socio-economic status on political tendencies of youth (case study of 19-29 year old youth in Tehran), Master's thesis, Faculty of Psychology and Social Sciences, Department of Social Sciences, Islamic Azad University, Central Tehran Branch. [in Persian].
- Ashrafi, Kowsar (2014), The Relationship between Personality Dimensions and Emotional Intelligence with Achievement Goals, Master's Thesis, Faculty of Educational Sciences, Kharazmi University. [in Persian].
- Atkinson, Rita et al. (1999), Introduction to Psychology, translated by Mohammad Naghi Baraheni et al., Tehran, Roshd Publications, 8th edition, Vol. 2. [in Persian].
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., & Egan, V. (2005). "Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence". *Personality and Individual Differences*, No. 38, pp.547-558.
- Bar-on, R. (2000), "Emotional and social intelligence: insights from the emotional quotient inventory", *Handbook of Emotional Intelligence*, San Francisco, Jossey-Bass, pp.363-388.
- Barzegar, Ebrahim (2010), Political Psychology, 2nd edition, Tehran: Samat Publications. [in Persian].
- Bass, B. M., Valenzi, E. R., Farrow, D. L., & Solomon, R. J. (1975). Management styles associated with organizational, task, personal, and interpersonal contingencies. *Journal of Applied psychology*, 60(6): 720.
- Besharat, Mohammad Ali (2007), "Investigating the Relationship between Personality Dimensions and Emotional Intelligence", *Educational and Psychological Studies*, 8(2): 79-94. [in Persian].
- Bradbury, Travis and Jane Graves (2022), Emotional Intelligence (Skills and Tests), translated by Mehdi Ganji and Hamzeh Ganji, Savalan Publishing. [in Persian].
- Chen, F. F., Jing.Y. & Lee, J.M (2012), "I" value competence but "we" value social competence: The moderating role of voters' individualistic and collectivistic orientation in political elections", *Journal of Experimental Social Psychology*, No. 48, PP 1350-1355.
- Chilton, Stephen (2005). Grounding political development: defining Political culture, university of Minnesota.
- Etaat, Javad (2015), "Measuring the Tendency to Justice and Freedom in Iranian Thought Currents Using the Political Compass Model", *Political and International Approaches*, Vol. 7, Issue 44, pp. 68-93. [in Persian].
- Fathi Ashtiani, Ali (2008), Political Psychology, Tehran: Besat Publications. [in Persian].
- Fathi, Soroush and Mehdi Mokhtarpour (2017), Studying the Impact of Socio-Economic Base on the Level of Political Participation; Case Study:

- Students of Tehran Science and Research Branch, University of Tehran, 8th Volume, No. 2, pp. 209-235. [in Persian].
- Fromm, Erich (2002), *Escape from Freedom*, translated by Ezzatollah Foladvand, Tehran: Morvarid Publications. [in Persian].
- Goleman, D (1998), what makes a leader? *Harvard Busiess Review*, 76(6): 93-102.
- Hashemi, Sepideh (2000), Estimation and interpretation of question parameters in the Eysenck personality questionnaire based on the question-answer model, Master's thesis, Allameh Tabatabaei University. [in Persian].
- Hashemi, Zahra and Morteza Latifian (2009), The relationship between five personality factors and learning styles among male and female students of the faculties of humanities and engineering at Shiraz University, *Educational Psychology Studies*, No. 10, pp. 91-114. [in Persian].
- Hosseini Nasab, Seyed Davood and Shervin Mohammadi (2009), "The Relationship between Personality Traits and Mental Health with Emotional Intelligence of Third Grade Female Students in Tabriz High Schools", *Quarterly Journal of Educational Sciences*, 2(8): 129-150. [in Persian].
- Individual Differences Research (2019a), "Political Coordinates Test". available at: <https://www.idrlabs.com/politicalcoordinates/test.php>.
- Individual Differences Research (2019b), "8 Values Political Test". available at: <https://www.idrlabs.com/8-values-political/test.php>.
- Katam, Martha (2007), *An Introduction to Political Psychology*, translated by Kamal Kharrazi and Javad Alaqband-Rad, Tehran: University Press. [in Persian].
- Kheshchian, Zhaleh; Mehran, Golnaz and Nasrin Akbarzadeh (2010), A study of the emotional intelligence components of the Bar-On theory in the first year of high school textbooks, *Modern Educational Thoughts*, No. 4, pp. 34-60. [in Persian].
- Khormaei, Farhad and Azam Farmani (2014), "Investigating the Role of the Five Big Personality Factors in Predicting Patience and Its Components in Students", *Journal of Clinical Psychology and Personality (Danshore Behaviour)*, 21(11): 11-24. [in Persian].
- Lanyon, Richard and Leonard David Goldstein (2003), *Personality Assessment*, translated by Siamak Naqshbandi, Tehran: Arasbaran. [in Persian].
- Licalzi O'connell pamela (2003), "Political Compass". available at: <https://www.politicalcompass.org/test/>.
- Lotfi, Rosita (2013), *The Sense of Justice and Its Relationship with Political Tendencies (Tehran City Case Study)*, Master's Thesis, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaei University. [in Persian].
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. J. Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Educational implications*, Basic Books, pp. 3-34.
- Mirzaei, Khalil and Fatemeh Jafari (2009), "The Effect of Social and Demographic Factors on Political Attitudes of Students in Roudehen Public High Schools", *Quarterly Journal of Social Research*, Vol. 2, No. 3, pp. 161-177. [in Persian].

- Mozaffari, Jamshid (2002), Study of Social Factors Affecting Political Attitudes in Kurdistan, Master's thesis, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. [in Persian].
- Nikbakhtsh, Mohammad and others (2018), "Sociological explanation of the effect of social capital on political orientation; case study: Khuzestan Province", Iranian Quarterly Journal of Political Sociology, 1(3): 89-123. [in Persian].
- Nikpour, Y., Khalili, R. and Safari, M. (2025). Comparison of the Political Awareness of Technical and Humanities Students of Tehran Universities Based On the Approach of Political Neuroscience. Political Strategic Studies, 14(54), 75-110. doi: 10.22054/qps.2024.80109.3419. [in Persian].
- Nikrafatar, Tayyebbeh (2011), The effect of individual and social competencies on entrepreneurial personality (case study: export development employees), Entrepreneurial Development, 4(14): 125-143. [in Persian].
- Nimezad, Farah (2009), Middle Class, Lifestyle and Political Attitudes, Master's Thesis, Faculty of Social and Economic Sciences, Al-Zahra University. [in Persian].
- Nouri, Ali (2017), "Evaluating and Reducing the Discursive Distance of Cultural Organizations Based on Right-Brain and Left-Brain", Strategy Quarterly, 26(4): 5-21. [in Persian].
- Parvin, Lawrence and Oliver John (2002), Personality: Theory and Research, translated by Mohammad Jafar Javadi and Parvin Kadivar, Tehran: Aeizh. [in Persian].
- Pew Research Center (2021), "Political Typology Quiz". available at: <https://www.pewresearch.org/politics/quiz/political-typology/>.
- Rahbar, Abbas Ali (2016), "Reflection of the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran in the Political Attitudes of Students", Quarterly Scientific Research Journal of the Approach to the Islamic Revolution, Vol. 10, Issue 34, pp. 24-3. [in Persian].
- Rezaei Bajestani, Mehdi (2015), Political Psychology of Ayatollah Kashani and Dr. Mossadegh; with emphasis on political developments of 1949-1953, PhD thesis, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabatabaee University. [in Persian].
- Rousseau (2007). Political Socialization and political culture. Available at: <https://www.amazon.in/Political-Culture-Socialization-Lakhan-Mandal/dp/9382484655>.
- Sabuktakin, Ghorbanali and Mohammad Ebrahim Movahedi (2006), "Political Tendencies of Political Elites", Quarterly Journal of Social Sciences, No. 31, pp. 71-110. [in Persian].
- Sarmad, Zohreh, Elaheh Hejazi and Abbas Bazargan (2011), Research Methodology in Behavioral Sciences, Agah Publications. [in Persian].
- Schultz, Sidney and Duane Schuler (2014), Personality Theories, translated by Yahya Seyed Mohammadi, Tehran: Publications. [in Persian].
- Shafieetabar, Mahdieh; Khodapanahi, Mohammad Karim and Saleh Sedgipour (2008), "Investigation of the Relationship between Emotional Intelligence and the Five Personality Factors in Students", Journal of Behavioral Sciences, Issue 2, pp. 173-181. [in Persian].

- Shahriari, Heydar (2014), "Comparative Analysis of Political Attitudes of Humanities Students; Case Study: Tehran University Students", Quarterly Journal of Political Knowledge, 10(2): 101-63. [in Persian].
- Shamsi, Zeinab (2017), Social Factors Affecting the Tendency towards Democracy among Students of Tehran Universities (Case Study: University of Tehran, Kharazmi, Shahid Beheshti, Allameh Tabatabaei), Master's thesis, Faculty of Law and Political Science, Kharazmi University. [in Persian].
- Stecki, Romina (2022), "What is social learning?". Available at: <https://alocom.co/blog/educational>. [in Persian].
- Tabatabaei, Seyed Farzad; Maddahi, Mohammad Ebrahim and Hassan Ahadi (2019), "Modeling Structural Relationships of Personality Traits in the Perspective of Political Participation", Strategy Quarterly, 28(9): 53-80. [in Persian].
- Verba, Sidney (1965). Comparative political culture, news choool. Edu.
- Williams J and Stickley T (2010). Empathy and nurse education. Nurse education today. 30 (8) 752-5.
- Zahiroddin A R, Dibajnia P and Gheidar Z (2010). [Evaluation of emotional intelligence among studemts of 4th grade in different medical majors in Shahid Beheshti University of Medical Sciences]. Pajoohandeh. 15 (5) 204-7.